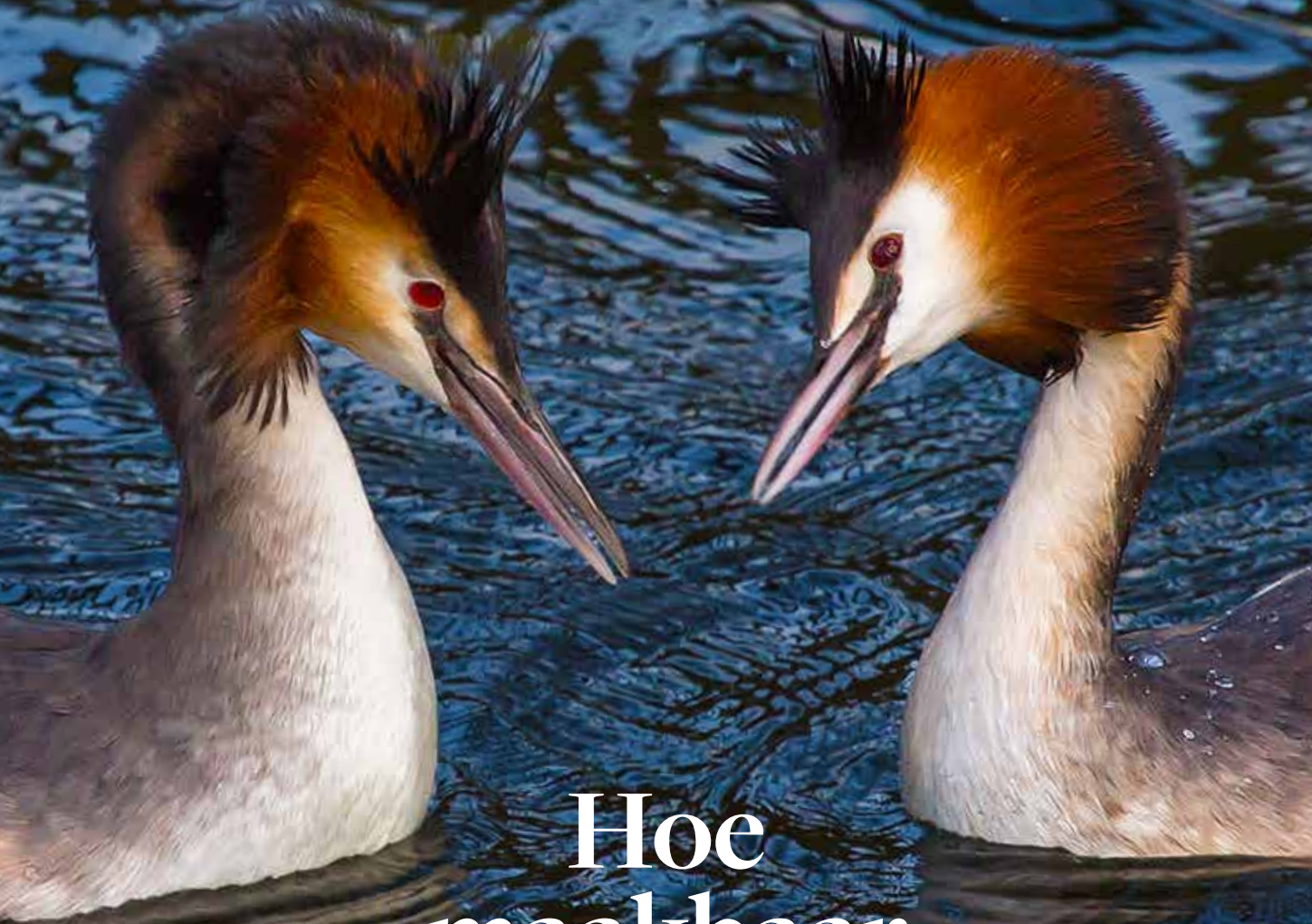

MIJN NATUUR

A photograph of two Great Crested Grebes (Halszanger) in a body of water. They are facing each other, with their heads tilted slightly towards the center. They have brown and white plumage, a prominent dark crest, and a red patch around the eye. The water is dark blue with ripples.

Hoe
maakbaar
mag natuur
zijn?

SBNL lanceert
weidevogelfonds

Ruimte gezocht voor
miljoenen bomen

Waar blijft toch de
Elfstedentocht?!

Al generaties lang

Arjan Ponsen werkt sinds vorig najaar voor SBNL Natuurfonds als coördinator terreinbeheer en communicatie. Hij is gefotografeerd in de polder nabij Lekkerkerk. 'Ik heb een bijzondere band met deze polder, omdat ik hier ben opgegroeid. Als kleine jongen ging ik met opa mee op jacht en ik jaag hier nog steeds. Dit jachtgebied hoort al generaties lang bij mijn familie.'

'In het voorjaar zitten hier veel weidevogels. Daarom doen we als wildbeheereenheid actief aan predatiebeheer. We schieten met name kraaien en vangen verwilderde katten. Verder zie je hier het jaar rond veel verschillende soorten ganzen en eenden. In het voorjaar zijn wij daarom druk bezig met het schudden van ganzeneieren. Zo proberen we de aantallen onder controle te krijgen.'

'In het voorjaar en de zomer kom je de rietgors, blauwgors, veldleeuwerik en bruine kiekendief tegen. Als de winter aanbreekt is het altijd prachtig hoe de kolganzen en smienten neerstrijken in deze polder. Het is een veenpolder, het landschap is redelijk eentonig, maar er is altijd van alles te zien en te beleven.'

FOTO: HESTER HELEEN

SBNL Natuurfonds

Mijn Natuur is een uitgave van SBNL Natuurfonds.
Maarsbergseweg 53a
3956 kv Leersum
Telefoon (0318) 578357
E-mail sbnl@sbnlnatuurfonds.nl
www.sbnlnatuurfonds.nl
IBAN NL97 RABO 0158 7442 41

Redactie

Marlies Kolthof (eindredacteur),
Simone Luijckx, Hans Siemes, Kees de Kroon en Oswin Schneeweisz
M.m.v. Frederik Nijpjes

Foto cover

Ingrid van Biljouw – Baltsende Futen

Foto's

Fotoarchief SBNL Natuurfonds,
Hans Menop, Marlies Kolthof,
Hester Heleen Fotografie,
Ingrid van Biljouw, Albert-Erik de Winter, Pierre van Damme,
Kees de Kroon, Simone Luijckx,
Hans Siemes, Harry van Emden,
Jan van der Greef, Oswin Schneeweisz, SZH, Margriet Pflug,
Siebe Swart luchtfotografie, Hermien Jansen, Witte rentmeesters en makelaars, Guy Ackermans, Chabot Museum, Eva Roefs, Ingram Image
Illustratie: Kees de Vos

Vormgeving

Aad van Dommelen (Witvorm)

Druk

Zalsman Zwolle bv

Advertentie-exploitatie

SBNL Natuurfonds

Abonnementen

Losse abonnementsprijs voor niet-donateurs 2021: € 17,- per jaar
Leden van een ANV, de Jagersvereniging of de NOJG 2021: € 13,- per jaar
Abonnementen worden automatisch verlengd. SBNL Natuurfonds hanteert één maand opzegtermijn voorafgaand aan het verstrijken van het abonnement

ISSN 2588-8692

Jaargang 4, lente 2021

Overnemen van artikelen is toegestaan met vermelding van bron, auteur en toezending van een bewijsexemplaar aan het bureau van SBNL Natuurfonds

SBNL lanceert weidevogelfonds

Kievit, grutto, scholekster, tureluur, wulp, kemphaan en watersnip. Weidevogelliefhebbers beschouwen dit rijtje als onze primaire weidevogels. Maar veel soorten staan al tientallen jaren onder druk. SBNL Natuurfonds komt nu met een weidevogelfonds, waarmee op termijn projecten kunnen worden gefinancierd die de weidevogel ten goede komen.

Waar blijft toch die Elfstedentocht?!

Februari was een maand van uitersten. Binnen een week zag ons land een temperatuurverschil van meer dan dertig graden. Van -15°C 's nachts gingen we naar 17°C overdag. Is de strenge winter voorgoed verleden tijd? Een duik in de wondere wereld van de weerfeiten.

26

12

34

Keus voor zeldzaam ras helpt voortbestaan

Groninger Blaarkop, Lakenvelder kip, Zwartbles schaap en Nederlands landvarken. Met de opkomst van de intensieve landbouw verdwenen veel oud-Nederlandse diersoorten van het toneel. De Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) probeert ze voor de toekomst te behouden. Op bezoek in een levend museum.

Hoe maakbaar mag natuur zijn?

Alles voor de natuur. Alles voor de weidevogels, de wormen en de kevers. Het denken over de maakbaarheid van de natuur is doorgeslagen. Voorheen stond de natuur vooral ten dienste van de mens. Tegenwoordig is het creëren van nieuwe natuur een doel op zich.

14

Ruimte gezocht voor miljoenen bomen

Nederland wil weer een bosland worden. De overheid heeft stevige ambities om de komende tien jaar met de aanplant van honderd miljoen bomen CO₂ vast te leggen ten gunste van het klimaat. Komt Nederland als bosland in zicht of is het een luchtkasteel?

22

In dit nummer

- 2 Mijn Natuurmoment**
Al generaties lang
- 4 Colofon**
- 7 Voorwoord**
Alles op alles voor de weidevogel
- 8 Nieuws en beleid**
Moeierboom haalt recordaantal stemmen
- 12 SBNL lanceert weidevogelfonds**
Fonds moet tij keren voor weidevogel
- 14 Hoe maakbaar mag natuur zijn?**
Het creëren van natuur als doel op zich
- 17 Bij het hek**
Landgoed omgeven met mysterie
- 18 Van Hemert tot Dingshof-Coldewij Fonds**
Vrijwilligers en Keltische Kalender in Wehl
- 20 Moment van Menop**
Lentelandschap
- 22 Ruimte gezocht voor miljoenen bomen**
Bosstrategie: veel ambitie, weinig geld
- 25 Panorama**
Inundatie – Henk Chabot
- 26 Stichting houdt dierlijk erfgoed in stand**
Keus voor zeldzaam ras helpt voortbestaan
- 29 Beestachtig spreekwoord**
Kronkelen als een slang
- 30 Rini's Natuurroute**
Dartheide en Parc Broekhuizen
- 32 De Kroniek van het Dierenbos**
Ieder krijgt de Reynaert die hij verdient
- 34 Van bittere kou naar voorjaarsweer**
Is de Elfstedentocht een herinnering?
- 38 Natuurambacht: schapenwol**
De herdefinitie van oma's kriebeltrui

Zomerhuisje te huur!

Nog op zoek naar een vakantiebestemming in eigen land in een unieke omgeving? Het zomerhuis op het landgoed Huis op de Bergen te Doornspijk is vanaf 1 april te huur voor donateurs van SBNL Natuurfonds. Het sfeervolle, pittoreske huis met rieten dak biedt plaats aan 4 personen. Het zomerhuis is vrij eenvoudig ingericht. De verwarming gebeurt middels een houtkachel in de woonkamer. Verder zijn er een kleine keuken en 2 slaapkamers, elk met 2 eenpersoons bedden. Douche en toilet vindt u in het bijgebouwtje. Ook tuinmeubilair is aanwezig. Informatie over voorwaarden en huurprijzen kunt u vinden op onze website www.sbnlnatuurfonds.nl/huis-op-de-bergen.

Reserveren gaat via ons kantoor:
sbnl@sbnlnatuurfonds.nl.

VOORWOORD

Alles op alles voor de weidevogel

Het voorjaar komt eraan. Bij de weidevogelliefhebbers kriebelt het al weken. Het dartele gedrag van de broedende vogels doet ons de bittere winterkou van begin februari snel vergeten. Helaas laten de tellingen al jarenlang een neerwaartse trend zien. Zo staat bijvoorbeeld het voortbestaan van de grutto, in 2015 nog gekozen tot onze nationale vogel, onder grote druk.

Ook in onze eigen achterban vinden we fanatieke weidevogelbeschermers. Nog altijd zijn we verguld met de samensmelting tussen SBNL en de vereniging Vanellus vanellus in 2007. In het voorjaar zijn onze weidevogelliefhebbers op pad om nesten te vinden, te markeren en, in samenwerking met agrariërs, te beschermen. Daarmee doen zij alles wat binnen hun mogelijkheden ligt om de grutto, kievit, scholekster en tureluur ook voor toekomstige generaties te behouden.

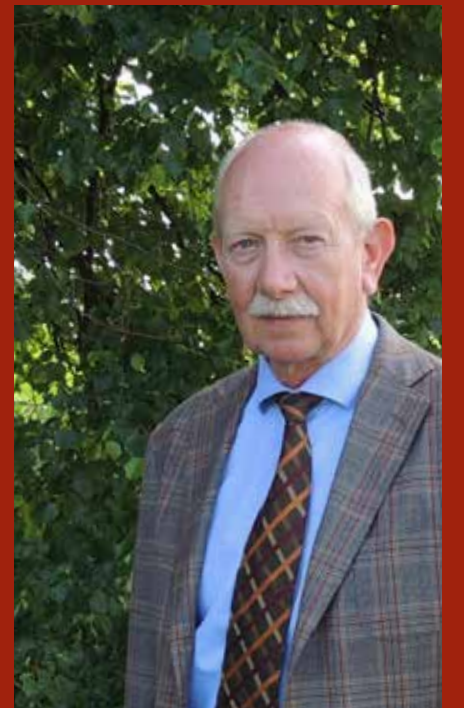
Daarom meld ik u met enige trots dat SBNL Natuurfonds nu voor het eerst ook een thematisch fonds gaat opzetten: het weidevogelfonds Vanellus vanellus (zie pag. 12). In de afgelopen maanden hebben we met veel weidevogelliefhebbers in onze achterban contact gehad over het opzetten van dit fonds. Hun reacties hebben ons gesterkt, daar zijn we erkentelijk voor.

Met die nieuwe fonds zetten we ook weer een belangrijke stap in onze transitie. Van een terreinbeheerder en lobby- en adviesorganisatie groeien we naar een fondsenwervende en fondsen beherende stichting. Daarin past ook de zoektocht naar een nieuwe directeur. Eind vorig jaar vervulde Willem Schimmelpenninck van der Oije zijn positie als directeur voor een zetel in het bestuur van SBNL Natuurfonds.

Voor zijn opvolging is belangrijk dat deze aansluit bij onze wens om in elke mooie provincie een regionaal fonds op te zetten. De nieuwe directeur moet dus een geboren fondsenwerver zijn (zie pag. 8). Een echte 'go-getter' die het netwerk van SBNL Natuurfonds verbreedt en niet aarzelt om potentiële kansen te verzilveren. Samen zetten we dan weer nieuwe stappen richting de toekomst.

Een toekomst waarin niet alleen weidevogels behouden blijven voor komende generaties, maar ook akkervogels en ander wild. Een toekomst waarin herstel van natuur en landschap de aandacht krijgt die het verdient. Aan SBNL Natuurfonds zal het in ieder geval niet liggen.

Frederik Nijpjes
Voorzitter SBNL Natuurfonds

SBNL Natuurfonds zoekt nieuwe directeur

Na het vertrek van Willem Schimmelpenninck van der Oije is SBNL Natuurfonds nu op zoek naar een nieuwe directeur. Het bestuur heeft besloten hiervoor het wervingsbureau DUX International in te zetten.

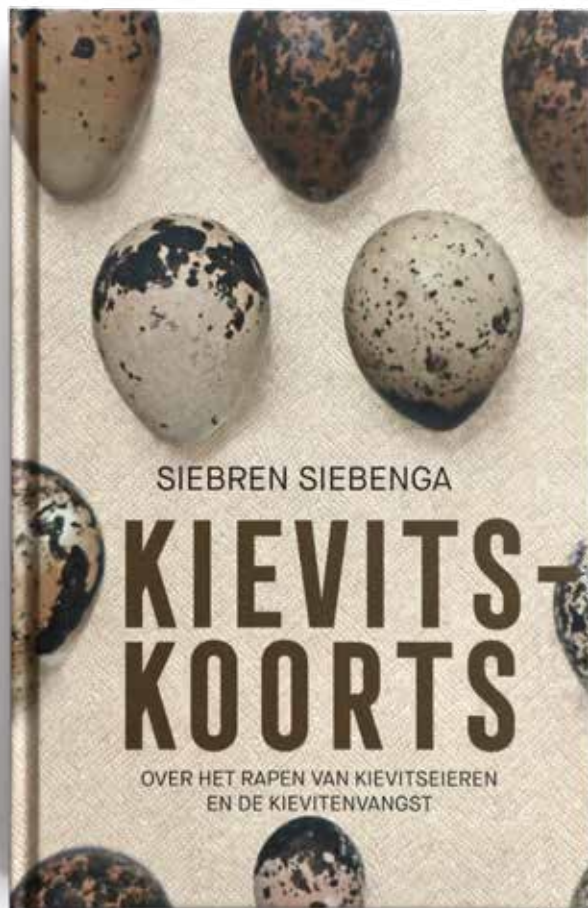
De werkzaamheden van de nieuwe

directeur richten zich met name op de ambitie om in iedere Nederlandse provincie een fonds op te richten. De potentiële kandidaat moet dan ook beschikken over aantoonbare ervaring met fondsenwervende activiteiten en een goed financieel economisch inzicht. SBNL Natuurfonds zoekt een strategisch

en operationeel denker, een geboren netwerker met passie voor particulier natuur- en landschapsbeheer.

De vacature staat nog open tot 22 maart. Bent u zelf geïnteresseerd of kent u iemand die hiervoor uitermate geschikt zou zijn? Kijk voor meer informatie op onze website.

‘KIEVITSKOORTS’

De kievit is niet alleen in ons land een geliefde weidevogel, maar ook daarbuiten. Zijn zwart-witte beeltenis siert postzegels in binnen- en buitenland. Zijn uitgesproken gekuifde kop is talloze malen treffend op schilderijen afgebeeld en hij wordt bejubeld in gedichten als lentebode.

Delicatesse

Maar de kievit wordt niet alleen bewonderd. Hij is in de loop der geschiedenis ook vaak belaagd. Vroeger verhandelde men zijn eieren en stond de vogel in menig restaurant als delicatess op de menukaart. Hij diende als lokvogel bij het ‘wilsterflappen’. Duizenden kieviten raakten verstrikt in de netten van Reeuwijkse vogelvangsters. En nog altijd is hij doelwit voor Franse en Italiaanse jagers. Ondertussen loopt het aantal kieviten in ons land hard terug door intensieve landbouw en toenemende predatie.

Ceremonieel

Zijn eieren mogen niet meer worden geraapt. Toch wordt de vondst van het eerste kievitseier ieder voorjaar

ceremonieel gevierd. Het boek Kievitskoorts geeft een levendige beschrijving van de menselijke betrokkenheid bij de kievit en de cultuur die ermee samenhangt. Met prachtige verhalen van mensen uit de praktijk over de beleving in het veld en het gevoel van neergang én hoop.

Auteur Siebren Siebenga (voorheen werkzaam voor de KNJV) schreef eerder al ‘Jagen in Nederland’ en ‘Heer- en broodjagers’. In zijn nieuwste boek probeert de fervente weidevogelbeschermers de erfenis van de kievitcultuur levend te houden. ‘Kievitskoorts’ is voor liefhebbers van weidevogels en de kievit in het bijzonder beslist de moeite waard.

Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel en via www.noordboek.nl.

Kievitskoorts
Siebren Siebenga
168 pag.
geïllustreerd
hardgebonden
€ 17,50

Moeierboom haalt recordaantal Europese stemmen op

De Brabantse Moeierboom, winnaar van de verkiezing van De Boom van het Jaar 2020, heeft in Europa een recordaantal stemmen opgehaald. Veel meer dan de Heksenboom (winnaar 2019) en de Troeteleik (winnaar 2018). De boom behaalde 34.244 stemmen bij de Europese verkiezing Tree of the Year en werd daarmee 6e. De Moeierboom kon in de weken, waarin de verkiezing liep, rekenen op veel publiciteit en op riant ondersteuning vanuit de inwoners van de gemeente Etten-Leur, waar de boom staat.

In oktober 2020 kwam De Moeierboom als winnaar uit de bus na de landelijke stemronde voor De Boom van het Jaar. Daarmee werd de boom automatisch de Nederlandse inzending voor de Europese verkiezing. De Moeierboom in Etten-Leur kreeg in de afgelopen weken veel aandacht vanuit de journalistiek. Zo kwam de boom voorbij in het NPO Radio 1 programma van Jurgen van den Berg, op NOS online, Radio 2, Radio 5 en Omroep Brabant en

verschenen er artikelen in BN/De Stem, het Brabants Dagblad, vakbladen en lokale huis-aan-huisbladen.

Mobiliseren

Daarnaast besteedde het programma Koffietijd van RTL aandacht aan de Moeierboom en de Europese verkiezing. Presentatrice Quinty Trustfull, zelf een oud-inwoner van Etten-Leur, wierp zich op als ambassadeur voor de boom en wijdde op haar persoonlijke Facebookpagina een filmpje van twee minuten aan de verkiezing. Instagram-ster Sylvana IJsselmuiden (die maar liefst 355.000 volgers heeft) probeerde ondertussen vooral jonge mensen te mobiliseren.

Valentijnsdagactie

Ook lokaal kreeg de Europese verkiezing veel aandacht. Er was een campagne team samengesteld uit marketingspecialisten van Mosquito en TIP Etten-Leur, en vertegenwoordigers van de gemeente. Langs de A58 en de A16 stonden grote reclameborden van Hillenaar Outdoor

met een oproep om te gaan stemmen. Lokale bloemisten en chocolatiers voegden op Valentijnsdag een flyer met de Moeierboom toe aan elke bestelling om inwoners attent te maken op de verkiezing. De lokale middenstand en serviceclubs doneerden bovendien verlichting voor de boom (zie foto).

Stekjes

Een lokale dansschool nam een dansvideo op. Stephan Beute en Menno Schoone maakten samen filmpjes over ontmoetingen onder de Moeierboom. Verder zijn 200 stekjes van de boom verkocht aan belangstellenden, met name uit de regio. Dit alles om zoveel mogelijk inwoners van Etten-Leur op te roepen om te gaan stemmen.

De nieuwe verkiezing van de Boom van het Jaar 2021 gaat op 5 april van start. Vanaf die dag kunt ook u ons weer uw favoriete boomverhaal opsturen. Kijk voor meer informatie op: www.deboomvanhetjaar.nl.

NORA CROIN MICHIELSEN FONDS

Tuinvogels ringen in het Groningse Usquert

Sinds 2015 worden in mijn tuin in Usquert vogels gevangen en geringd voor onderzoek. Dit in het kader van het project ring-MUS van het Vogeltrekstation en Vogelbescherming Nederland. Ring-MUS draait om het ringen van Meetnet Urbane Soorten (MUS). Bij veel ringprojecten valt de bebouwde omgeving buiten de boot. Dit project richt zich juist op alle soorten die in de bebouwde omgeving voorkomen. De belangrijkste doelstelling is het verzamelen van gegevens over reproductie, overleving en conditie van vogels. Omdat het project jaarrond wordt uitgevoerd richt het zich zowel op broedvogels als op overwinteraars in het stedelijk gebied.

Individuele herkenning

Ik vang de zangvogels met circa 22 meter aan mistnet dat verdekt staat opgesteld in de tuin. Windstil en bewolkt weer zijn de beste omstandigheden om vogels te vangen. De mistnetten zijn dan bijna niet zichtbaar waardoor de vogels zich makkelijk laten vangen. Gevangen vogels worden voorzien van metalen pootring met daarin een cijfer- en lettercombinatie. Deze combinatie is uniek. Er is maar één vogel met deze combinatie wat individuele herkenning mogelijk maakt. Daarnaast wordt het gewicht van de vogels genoteerd, geslacht en leeftijd bepaald en worden de vleugellengtes gemeten waarna de vogels weer worden vrijgelaten.

Bijzondere soorten

Sinds de start van het ringproject in 2015 ving ik in mijn tuin 5725 tuinvogels, verdeeld over zestig verschillende soorten. Koolmees, pimpelmees, merel, roodborst en zwartkop zijn verreweg het vaakst geringd op deze ringbaan. Leuk is altijd de vangst van bijzondere soorten. Zo ving ik in de afgelopen jaren vangsten ijsvogel, ransuil, witkopstaartmees, bladkoning, beflijster, grote gele kwikstaart, blauwborst en een gele kweekvorm van de roodhoofd kakariki (een voliërevogel).

Albert-Erik ringt een grote bonte specht.

Goudhaanmannetje

Naast opmerkelijke soorten blijven ook vangsten van vogels die op andere ringbanen zijn geringd en bij mij worden terug gevangen bijzonder. Zo ving ik onder meer een roodborst met Belgische ring en een zwartkop met ring uit het Verenigd Koninkrijk. Noemenswaardig is ook een goudhaanmannetje. Dit vogeltje ving ik op 27 oktober 2018. Het bleek op 10 oktober 2016 te zijn geringd door het Ornithological Station Museum and Institute of Zoology in Gdansk nabij het Poolse Okólek. De afstand tussen deze ringplek en het Groningse Usquert is 1105 km, de verstreken tijd was 747 dagen.

Boek 'Mijn tuinvogels'

De bijzondere ringvangsten maar ook waarnemingen van andere vogels en levensvormen in en rond mijn tuin in Usquert vormen aanleiding voor het samenstellen van een boek over tuinvogels. Doelstelling van dit boek zal zijn:

- Geïnteresseerden laten kennismaken met tuinvogels;
- Mensen verwonderen over de grote variatie aan tuinvogels die in een gemiddelde tuin voorkomt;
- Uitleg geven over vogeltrek en ringonderzoek;
- Bevorderen van vogelvriendelijk tuinieren en tuininrichting, onder meer aan de hand van een aantal voorbeelden van vogelvriendelijke (stads)tuinen.

De samenstelling van het boek wordt mogelijk gemaakt dankzij het Nora Croin Michielsen Fonds van SBNL Natuurfonds. Andere partners in dit project zijn het Vogeltrekstation, de Agrarische Natuurvereniging Wierde & Dijk en het Prins Bernhard Cultuurfonds. Het boek zal naar verwachting medio 2022 verschijnen.

TEKST: ALBERT-ERIK DE WINTER
FOTO'S: ALBERT-ERIK DE WINTER EN INGRID VAN BILJOUW

GIFTEN

In het vierde kwartaal van 2020 kreeg SBNL Natuurfonds van diverse donateurs een extra gift boven op hun reguliere donateursbijdrage. Daarnaast nog twee giften van 500 en 750 euro. Voor Fonds West-Gelderland ontving SBNL Natuurfonds een particuliere bijdrage van € 10.000. Daarnaast gaven twee stichtingen respectievelijk € 10.000 en € 9.000 voor het Van Hemert Fonds. Voor Fonds De Eik is een gift van € 550 ontvangen.

Wist u dat u (middel) grote bedragen fiscaal kunt aftrekken? Dat kan door vijf jaar lang een vast bedrag te schenken. U trekt uw gift vervolgens af van de inkomstenbelasting. Wilt u een periodieke schenking doen, neem dan contact met ons op. Wij regelen dit voor u. SBNL Natuurfonds is erkend als ANBI en draagt over de ontvangen giften geen belasting af.

Toewijzing nieuwe projecten

Dit voorjaar heeft SBNL Natuurfonds opnieuw een bijdrage toegekend aan verschillende ingediende projecten. Vanuit het Van Hemertfonds zijn acht projecten gehonoreerd, met een totale waarde van ongeveer 70.000 euro. Het Nora Croin Fonds kende een bedrag toe van 44.000 euro aan drie verschillende projecten. Tot slot zegde het Fonds West-Gelderland een bijdrage toe aan eveneens drie projecten. Hiermee is in totaal 15.500 euro gemoeid. Normaal gesproken organiseert SBNL Natuurfonds altijd een feestelijke bijeenkomst rond de uitreiking van de cheques. Momenteel is dit door de coronabeperkingen nog niet mogelijk. We hebben daarom besloten deze bijeenkomst op te schorten tot een later tijdstip. In het zomernummer verwachten we u verslag doen te van de uitreiking en hoort u meer over de inhoud van de gehonoreerde projecten.

Nieuw fonds moet tij keren voor geliefde weidevogel

Kievit, grutto, scholekster, tureluur, wulp, kemphaan en watersnip. Weidevogelliefhebbers beschouwen dit rijtje als onze primaire weidevogels. Kemphaan en watersnip zijn vrij zeldzaam. Maar ook de andere soorten staan al tientallen jaren onder druk. SBNL Natuurfonds komt nu met een Weidevogelfonds, waarmee op termijn projecten kunnen worden gefinancierd die de weidevogel ten goede komen. ‘Ergens ontstaat een idee en als steeds meer mensen erin gaan geloven, heeft het kans van slagen’, vertelt Gijs van den Brink, bestuurslid van SBNL Natuurfonds.

De vereniging Vanellus vanellus ontstond in de jaren '80 en bracht weidevogelliefhebbers uit het hele land samen. ‘Op het hoogtepunt hadden we 1500 leden.’ Hun passie: zoeken naar en rapen van kievitseieren. Later kwam daar nest-bescherming bij. Dat het rapen onder druk kwam te staan en uiteindelijk werd verboden, noemt Gijs van den Brink ‘de doodsteek voor Vanellus vanellus’.

Wise use

De vereniging zocht contact met SBNL. ‘We wilden onderdak vinden bij een wat grotere organisatie, zodat we een vuist konden maken richting politiek.’ De beide organisaties deelden immers de gedachte van ‘wise use’, het duurzaam gebruik van de natuur. Sinds 2005 werken zij samen en in 2007 integreerde de vereniging in SBNL. Sindsdien heeft de sectie weidevogelbe-

heer Vanellus vanellus een permanente bestuurszetel. Gijs van den Brink bemant deze zetel momenteel.

Kriebelen

Zelf was hij lid van het eerste uur bij Vanellus vanellus. ‘Op mijn 6e vond ik mijn eerste kievitse, samen met een vriendje. We brachten het naar de lokale eierhandelaar en kregen allebei een dubbeltje.’ Het bestuurslid noemt de kievit ‘de verpersoonlijking van de komst van de lente’. Van den Brink: ‘Je bestudeert het gedrag van de kievit. Mannetjes geven een signaal af, als je te dicht bij het nest komt. Vrouwtjes vliegen stil weg om niet ontdekt te worden. Die passie blijft mijn leven lang, dat weet ik zeker.’ Sinds een jaar of twaalf schrijft hij er ook altijd een gedicht bij (zie kader).

Met lede ogen

Weidevogelliefhebbers zien de terugloop

van de weidevogelstand al tientallen jaren met lede ogen aan. De genoemde oorzaken zijn legio. Daling van de grondwaterstand. Intensivering van de landbouw. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen. De hoge insectensterfte, waardoor er voor de kuikens te weinig voedsel is. En in sommige gebieden de grote aanwezigheid van roofdieren als vos en kraai.

Bescherming en versterking

De hoogste tijd dus om het tij te keren. SBNL Natuurfonds richt een weidevogelfonds op, met als doel: de bescherming en versterking van de positie van weidevogels. Het fonds krijgt de naam Vanellus vanellus. SBNL Natuurfonds stopt met de ondersteuning van weidevogelliefhebbers in het veld en doneert zelf eenmalig 5.000 euro. Ook de Bond van Friese VogelWachten (BFVW) overweegt deze bijdrage.

Watersnip, tureluur (boven)

Scholekster, rosse grutto (boven)

Gijs van den Brink

Vanuit een startkapitaal van 50.000 euro zouden de eerste projecten kunnen worden gefinancierd.

SBNL Natuurfonds wil zo snel mogelijk komen tot een startkapitaal van 50.000 euro. Vanuit dit bedrag kunnen vervolgens projecten worden gefinancierd. Deze worden beoordeeld aan de hand van vier criteria: hun invloed op de weidevogel in het algemeen, op de publieke opinie rond de weidevogel, het effect op de weidevogelstand en het effect op het leefgebied. Cofinanciering met bijvoorbeeld de provincie is een optie.

Weidevogelparadijs

Daarnaast staat SBNL Natuurfonds open voor contact met landgoedeigenaren en agrariërs die (een gedeelte van) hun grond in dienst willen stellen van de weidevogel. Het Agrarisch Natuurfonds en de BFVW begonnen in 2020 een inzamelingsactie om de grond van agrariërs en weidevogelliefhebber Murk Nijdam op te kopen. Op die manier blijft zijn weidevogelparadijs behouden voor toekomstige generaties. ‘Een vergelijkbare actie zou SBNL Natuurfonds ook kunnen opzetten’, vertelt Gijs van den Brink enthousiast. ‘De eerste

contacten zijn al gelegd.’ Vrijwilligers zouden het gebied vervolgens moeten beheren.

Meerwaarde

Alle leden van Vanellus vanellus hebben inmiddels een brief ontvangen waarin de overgang van hun vereniging naar een weidevogelfonds wordt uitgelegd. ‘Vrijwel alle leden die ik spreek reageren positief’, vertelt Gijs van den Brink. ‘Ze zien absoluut de meerwaarde van een dergelijk fonds.’

De gedachte voor een weidevogelfonds past volgens Gijs van den Brink bij de weg die SBNL Natuurfonds is ingeslagen naar een fondsenwervende en -beherende organisatie. ‘Er is nog een hoop werk te doen. Maar ik zie mooie kansen, waar ik mijn tijd en energie zeker in wil stoppen de komende jaren.’

TEKST: MARLIES KOLTHOF

FOTO'S: GIJS VAN DEN BRINK, INGRID VAN BILJOUW, HARRY VAN EMDEN (WATERSNIP)

PRIJS

Het bouwland is ontzaglijk nat na al die regen op je pad zuigen je laarzen in de grond de stoom komt volop uit je mond.

De eierzoeke houdt het vol hij weet straks heb ik grote lol als aan het einde van mijn rit een eitje in het nestje zit.

Hij zwalkt over het grote land en filosofeert met verstand waar straks het resultaat gaat komen waarvan hij zeker zal gaan dromen.

Dan buitelt aan de overzij de kievitsman, wat is ie blij en weet je wat de vogel zegt? Mijn vrouwtje heeft een ei gelegd.

De eierzoeke gaat erheen en ziet de vrouw, ze is meteen het nest ontvlucht en vliegt stil weg nu moet hij het nog vinden zeg.

Hij speurt en tuurt scherp op z'n best en ziet dan verderop het nest hij loopt erheen, daar het bewijs, het kievitse is nu z'n prijs!

GIJS VAN DEN BRINK (MAART 2020)

Foto: Siebe Swart luchtfotografie

OVER HET DOORGESLAGEN MAAKBAARHEIDS-DENKEN IN ONZE NATUURONTWIKKELING

‘God schiep de wereld, behalve Nederland. Dat liet hij over aan de Nederlanders zelf.’ – VOLTAIRE

Panta Rhei: alles stroomt. Niet alleen de natuur verandert, ook ons denken erover is in de loop der tijd veranderd. Over de maakbaarheid van de natuur.

‘Vroeger had je bijvoorbeeld een riviertje dat zich slingerend door de Achterhoek bewoog. Toen kwam het waterschap en werd besloten dat riviertje recht te trekken. Toen kwam het waterschap nog een keer en werd besloten weer slingers in dat riviertje te leggen. Wat is het verschil? Vroeger slingerde dat riviertje omdat dat riviertje dat wou, nu omdat het waterschap het wil.’ Zo begon schrijver Koos van Zomeren in 1997 zijn column in NRC over de maakbaarheid van natuur. Bijna 25 jaar later

blijken dit profetische woorden. Anno 2021 is de maakbaarheid van onze natuur zo ongeveer ver honderdvoudigd. De natuur moet zelfs gered worden! Dus worden er kilometers kruidenrijke akkers en akkerranden aangelegd (met subsidie), slootkanten beheerd, (voedsel)bossen geplant, poelen gegraven en heggen gecreëerd.

Doorgeslagen

Alles voor de natuur. Alles voor de weidevogels, de wormen, de kevers en natuurlijk de CO₂-reductie. Het maakbaarheids-

denken is zelfs zo ver doorgeslagen, dat CO₂-reductie in de natuur de ontwikkeling van nieuwe bouwprojecten compenseert.

Dat onze omgeving maakbaar is weten we al sinds het begin van de mensheid. We maakten grotten geschikt voor bewoning, sprokkelden hout voor vuur, kapten bomen en ontginden land. Die maakbaarheid stond echter vooral ten dienste van de mens. Het creëren van nieuwe natuur was nooit een doel op zich.

Uiterste paradox

Maar vandaag de dag heeft de maakbare omgeving zijn uiterste paradox bereikt: we creëren letterlijk nieuwe natuur door eilanden op te spuiten in het Markermeer. Dat die Marker Wadden geen echte natuur zijn kan de natuur niet veel schelen. Er leven inmiddels 20.000 oeverzwaluwen, 1.000 kluten, 3.000 slobbeenden, 1.000 zwarte sterns en honderden dwergmeeuwen. Zeldzame vogelsoorten broeden op de Marker Wadden, zoals de strandplevier, krooneend, zuidelijke bonte strandloper en ijseend.

De Marker Wadden werden snel bevolkt door paaiende vissoorten, zoals blankvoorn, winde, baars en pos. Vrijwilligers ontdekten bijzondere insectensoorten zoals de koninginnenpage, oranje luzernevlinder, groene sabelsprinkhaan, zwervende heidelibel, bliksemlichtmot en het resedawitje.

Foto: Ingrid van Biljouw

Een steekproef door biologen leverde 109 keversoorten op. Het lijkt warempel wel echte natuur, die nieuwe natuur.

Oernatuur

Opmerkelijk is dat bij veel projecten de zogenaamde oernatuur model staat. Dus graven bulldozers geulen om oude rivierlopen te herstellen en worden ‘exotische’ bomen gekapt en vervangen door verloren gegane inheemse soorten. Daarna brengt een legertje groene ambtenaren de processen nauwkeurig in kaart en verschijnen er prachtige tabellen met ‘natuurwaarden’. Want al die oernatuur moet natuurlijk wel aan de beleidsdoelstellingen voldoen.

Echte ontmoeting

‘Natuurontwikkeling wordt gelegitimeerd door de pure wildernis te zien als een therapie voor de ontaarde moderne samenleving, terwijl de praktijk van natuurontwikkeling zelf uiterst modern is’, schreef voormalig assistent-professor

Foto gelicentieerd door Ingram Image

Erwin Karel (RUG) ooit in een lijvig essay.

Volgens hem stonden beide aspecten in een vreemde spanningsverhouding tot elkaar. ‘Zoals het houten nestkastje voor de huiszwaluw de ervaring van ‘dankbaarheid’ voor een wild zwaluwnest onder de dakrand onmogelijk maakt, zo lijkt het technisch-wetenschappelijke karakter van natuurontwikkeling de echte ontmoeting met wilde natuur bij voorbaat te ontluisteren.’ Maar misschien is dat ook alleen maar misplaatste romantiek.

Illusies

Aanvankelijk stond bij natuurontwikkeling vooral natuurbehoud centraal. Door het verdwijnen van het oorspronkelijke landschap werd natuurcreatie steeds belangrijker. Middels het uitzetten van verdwenen inheemse soorten hoopte men weer iets van de oude biodiversiteit te herstellen. Deze maakbaarheidsexperimenten worden vaak ter discussie gesteld, omdat ze illusies najagen. Soms importeer

Foto gelicentieerd door Ingram Image

‘Het technisch-wetenschappelijke karakter van natuurontwikkeling lijkt de echte ontmoeting met wilde natuur bij voorbaat te ontluisteren.’

je met de lusten ook de lasten.

Neem de bever. Kosten noch moeite werden gespaard om het dier weer terug te krijgen in ons land. Inmiddels is de populatie zo gegroeid dat bosbeheerders en landgoedeigenaren geconfronteerd worden met flinke schadeposten. Waar ooit oude bomen aan de oever stonden, staat nu een rijtje potloodpunten.

Functionele indeling

Karel benadrukt bovendien dat het bij veel natuurontwikkelingsprojecten helemaal niet zozeer om natuurherstel gaat, maar primair om de functionele ruimtelijke indeling van het land. ‘Daardoor is natuurontwikkeling in de eerste plaats een strijd om de beperkte ruimte’, stelt hij. De open ruimte in Nederland neemt per dag met acht hectare af. Maakbare natuur is daardoor het enige dat ons rest. Er is simpelweg te weinig plek voor de natuur om naar hartelust te groeien, te bloeien, te stromen en te grazen.

Wolf en wild zwijn

Hoe verschillend mensen natuur beleven blijkt wel uit de discussie over de wolf. Liefhebbers zien het als een parel op de kroon van de natuurontwikkeling in Nederland. Daar tegenover staat de groep die van mening is dat ons land te klein is voor de wolf. Zij zien het dier liever vandaag dan morgen afgeschoten worden.

Tussen die twee uitersten vinden we natuurliefhebbers die vinden dat je in de natuur prima functies kunt scheiden. Zij zijn van mening dat de wolf in bepaalde gebieden mag voorkomen. Uit andere gebieden dient hij verdreven te worden.

Hoe ongeloofelijk lastig dat laatste is bleek in de nulstandgebieden van wilde zwijnen. In slechts twee gebieden (Meinweg en Veluwe) mochten ze voorkomen. Daarbuiten dienen ze afgeschoten te worden. Niet alleen vanwege de schade die ze veroorzaken, maar ook vanwege het risico op Afrikaanse varkenspest. Maar wilde dieren laten zich nu eenmaal niet vertellen waar ze moeten leven. Wilde dieren houden zich niet aan de grenzen van de maakbare natuur.

Landschap als gegeven

Zijn we te ver doorgeschoten in het idee dat we de natuur kunnen en moeten beheersen? ‘Ja’, stelde milieufilosoof Martin Drenth in De Levende Natuur. ‘In andere landen en landschappen heeft men leren leven met het landschap als iets dat gegeven is en waarin ook andere soorten een plek hebben. Om een voorbeeld te geven: in de Belgische Ardennen zijn de omstandigheden voor wolven ook prima. Maar onze zuiderburen lijken zich er minder druk over te maken. Dat wil niet zeggen dat er geen zorgen zijn, maar wel dat men zich er anders toe verhoudt.’

Identiteit

‘Natuurbescherming is een relatief geïsoleerde activiteit’, stelt Drenth. ‘Onder aanvoering van biologen en ecologen vertellen natuurliefhebbers elkaar hoe belangrijk het is om soorten te beschermen en behouden. Dat is deels effectief, maar je bereikt hooguit dat mensen zich in het weekend wagen aan een uitstapje naar een stuk natuur met een hek erom.’

‘Bovendien wordt het gesprek over hoe wij ons verhouden tot de natuur maar door een smal deel van de bevolking gevoerd. Als we willen dat samenleven met de natuur weer onderdeel uitmaakt van onze identiteit dan moet dat gesprek veel breder gevoerd worden. Natuur is de context waarbinnen ons maatschappelijke leven zich afspeelt en waaraan ons leven een deel van zijn betekenis ontleent. Alleen ervaren heel veel mensen dat niet op die manier.’

Spiegel

Misschien is daarom de column van Koos van Zomeren 25 jaar na dato nog steeds zo razend actueel. Hij schreef destijds niet zozeer over het conflict tussen echte natuur en maakbare natuur, maar geeft ons een spiegel. Hij laat zien hoe wij natuur ervaren en beleven. Natuur is een deel van onze identiteit, of het nu maakbare natuur betreft of echte natuur.

TEKST: OSWIN SCHNEEWEISZ

BIJ HET HEK – DEEL 2

Schijnbeveiliging met gele hekken

Iedereen in Vught en omgeving weet dat de gele hekken met familiewapen tegenwoordig toebehoren aan de Marggraff Stichting. Deze stichting is opgericht in 2003 na de dood van de ongetrouwde Ewald Marggraff om de uitgebreide familiebezittingen te beheren. Het gaat dan met name om de schilderijen-verzameling en landgoederen.

Belust op rijkdom

Ewald Marggraff was een telg uit een juristenfamilie. Belust op rijkdom bewandelde de familie alle wegen die daartoe leidden. Net als zijn vader Loke maakte Ewald met vrijwel iedereen ruzie, vooral met gemeentebesturen. Zijn vader werd na de oorlog beschuldigd van heulen met de SS vanwege financieel gewin en veroordeeld door de Bossche rechtbank.

Dambordpatroon

Het Wilhelminapark, genoemd naar een oudtante van de Marggraffs, ligt ten noorden van Boxtel richting Vught. Het is in de 18e eeuw ontstaan. In 1778 kwam het

in het bezit van de familie Marggraff. Die ontgon het begin 19e eeuw. Er ontstond een dambordpatroon van percelen en dreven. De bospercelen werden beplant met voornamelijk grove den en eik. Uiteindelijk kwamen er in de 20e eeuw enkele boerderijen.

Grote natuurwaarde

Maar Ewald Marggraff verwaarloosde het onderhoud. Dit leverde hem begin jaren zeventig nog complimenten op van de opkomende milieubeweging. Zij zagen in de volledig onberoerde staat van de landerijen een grote natuurwaarde. Sinds 2015 is binnen dit oude cultuurlandschap een twintigtal hectares verhuurd aan de coöperatie Herenboeren Boxtel. Zij exploiteren tegenwoordig een kleinschalig gemengd bedrijf – de Herenboerderij – met een boer aan het hoofd van het bedrijf.

Met bijna 700 ha aan terreinen mocht Ewald Marggraff zich gerust een grootgrondbezitter noemen. Markante hekken en grote borden met ‘Streng

verboden toegang’ moesten het publiek weren. Op zijn woonpark Zionsburg in het centrum van Vught echter was zijn hondje Fokkie de enige beveiliging in zijn laatste levensjaren.

Roddels en complotten

In de nacht van 6 op 7 december 2003 stierf de laatste Marggraff op de Zionsburg tijdens de brand van zijn woonhuis. Hij is samen met zijn hondje begraven in zijn eigen tuin. Sindsdien blijven speculaties en geruchten aanhouden. Zo zouden Ewalds kostbare schilderijen periodiek buitenshuis zijn schoongemaakt, waarna er vervalsingen werden teruggehangen. De brand zou dus het werk zijn van de kongsi rondom zijn ‘schilderijenrestaurateurs’. De roddels en complotten zijn gebundeld in een boek en een spannende podcast, uitgegeven in 2019.

<https://podcastluisteren.nl/pod/De-Brand-in-het-Landhuis>

TEKST EN FOTO: KEES DE KROON

Foto gelicentieerd door Ingram Image

De open ruimte in Nederland neemt per dag met acht hectare af. Maakbare natuur is daardoor het enige dat ons rest.

Vrijwilligers en Keltische Kalender kleuren Het Jagershuis

Het Jagershuis in het Achterhoekse Wehl is geen alledaags landgoed. Een uniek onderdeel van het 140 ha grote landgoed is een park met de Keltische Bomenkalender. Zoek de boom op die hoort bij je geboortedatum en kijk wat je karakter is. Je goede en minder goede eigenschappen. Vrijwilligers staan centraal op het landgoed. Zij zorgen grotendeels voor het beheer.

De Keltische Bomenkalender, al 3.000 jaar oud, is een horoscoop. De Kelten (Galliërs) kenden geen maanden, maar 39 korte en langere perioden in een jaar. Bij elke periode hoorde een boomsoort die in meerdere periodes terugkwam. Zoals de lijsterbes bij de eerste tien dagen van april en de periode van 4 tot 13 oktober. Wie op die dagen jarig is, is volgens de Kelten opgewekt, kunstzinnig, heeft een afkeer van leugens en geeft graag het goede voorbeeld. Maar is ook hard en onafhankelijk. Iedere boomsoort heeft in het park een eigen bordje.

Apart cachet

De Keltische Bomenkalender op het landgoed kwam tot stand dankzij een

bijdrage uit het Van Hemertfonds. Daarnaast kreeg het landgoed geld van Clean Advantage in samenwerking met FLEETCOR. De bomenkalender is aangevuld met bijzondere soorten als Catalpa en Judasboom. Het park telt in totaal bijna 40 verschillende boomsoorten. Daarnaast zijn er 6.000 stinzenbollen geplant. Enkele kunstwerken van een van de vrijwilligers geven het geheel een apart cachet.

De imposante dubbele beukenlaan, die naar het originele Jagershuis uit 1880 voert, kreeg daarnaast een flinke snoeien kapbeurt. Met het geld van Clean Advantage en het Van Hemertfonds is verder een klimaatbos van 1,5 ha aangeplant en worden drie poelen

opgeschoond om de kamsalamander en andere amfibieën een kans te geven. Dat alles voor 'slechts' 10.000 euro. 'Goed besteed geld', merkt de rentmeester op.

Vrienden van het Wehlse Bos

Dat dit zo goedkoop kan is te danken aan de vrijwilligers, vertelt Piet 't Jong, rentmeester bij kantoor Witte in Hoog-Keppel. Hij is de schakel tussen de eigenaar van het landgoed (een BV van de familie Van Nispen tot Sevenaer), de Bosgroepen en de vrijwilligers van de Stichting Vrienden van het Wehlse Bos en Landschap.

Het landgoed leunt voor het beheer volledig op die vrienden. Het gaat om een groep van ruim twintig (veelal

De Vrienden van het Wehlse Bos zorgen grotendeels voor het beheer op het landgoed. Zo draagt de Wehlse bevolking bij aan het behoud van 'hun' landgoed. Foto Hermien Jansen

HOUTVESTERIJ EN STATION

Het Jagershuis begon in 1831 als een houtvesterij, toen de familie Van Nispen tot Sevenaer de natte heide bij Wehl opkocht om te ontginnen. Ze plantte er naaldbomen aan waarmee mijnschachten konden worden gestut. Destijds een lucratieve aangelegenheid. Er ontstonden twee landgoederen die ongeveer even groot zijn: Het Jagershuis en Stilliwald. Dat laatste is nu eigendom van de familie Van Laak. Tussen 1885 en 1925 beschikten de twee landgoederen zelfs over een halteplaats voor het spoor.

gepensioneerde) mannen. Zij zijn wekelijks een halve zaterdag op het landgoed aan het zagen, snoeien, maaien en harken. De groep is opgericht in de jaren '90 door Harry Moorman en Wim Gotink om het landschap rondom Wehl te verfraaien. Harry kwam met idee voor de Keltische Bomenkalender. Waar het op veel landgoederen een probleem is om zo'n groep vrijwilligers in stand te houden, speelt dat in Wehl niet. De plaatselijke bevolking voelt zich nauw betrokken bij het landgoed, dat in de volksmond de naam Wehlse Bos heeft.

Gevarieerd landgoed.

Samen met het neobarokke jachthuis, een houtzagerij, landbouwgrond en een natuurcamping met 45 plaatsen vormt

het Jagershuis een gevarieerd landgoed. Die variatie wordt in de toekomst nog groter, want de eigenaren willen meer natuur ontwikkelen door subsidiepotjes aan te spreken. 'Op de oude toer met alleen houtopbrengst en pachten is het niet rendabel', stelt Piet 't Jong vast. Het betekent dat er meer loofbos gaat komen, goed voor klimaat en bodem.

Groen eiland

Het landgoed vormt samen met Stilliwald (zie kader) een groen eiland in een verder open landschap tussen Arnhem en Doetinchem. Dat hier ooit natte heide groeide, was te danken aan het kwelwater dat vanuit het Montferland opborrelde. De eigenaren willen graag een nat heideterrein laten terugkeren, maar

dan moet er wel voldoende water zijn. Dat is een knelpunt, want de kwel wordt 'weggekaapt', voordat ze het landgoed bereikt.

Het Jagershuis moet het nu hebben van regenwater, maar dat is onvoldoende. De sleuven in de rabatten staan ondanks de regenval deze winter droog. De beukenlaan lijdt schade door het gebrek aan water. 'Het is een zorgenkind,' merkt Piet 't Jong op. In overleg met het waterschap wordt gekeken naar oplossing. Hard nodig, zegt hij, om ervoor te zorgen dat de natuurparel bij Wehl blijft glanzen.

TEKST: HANS SIEMES

FOTO'S: WITTE RENTMEESTERS EN MAKELAARS

*Het is op deze aarde allerwege
Lente geworden, bloemen en zon
Zijn in elkander bezig
Of liefde voor het eerst begon.*

*Behoorend bij het bitter licht,
Dat in het avondklimmen ligt
Bestendigt zich in mijn gedicht
De roerloosheid van uw gezicht.*

*Uit: Lente II (1e en 3e couplet),
Gerrit Achterberg*

IS NEDERLAND ALS BOSLAND EEN LUCHTKASTEEL?

Bosstrategie barst van ambitie, maar ontbeert geld

Nederland wil weer het ‘Holtland’ worden uit het begin van de middeleeuwen met dichte bossen in grote delen van het land. De overheid heeft stevige ambities om de komende tien jaar met de aanplant van 100 miljoen bomen CO₂ vast te leggen ten gunste van het klimaat. Komt Nederland als bosland in zicht of is het een luchtkasteel?

Rijk en provincies willen 19.000 ha bos aanplanten buiten de bestaande natuurgebieden en hebben hiervoor nadrukkelijk de particuliere grondbezitters op het oog. Ook het Natuurnetwerk Nederland moet worden uitgebreid met 15.000 ha extra bos vanuit zowel particulieren als de grote terreinbeheerders. Voor de laatste 3.400 ha uit het plan is wel geld gereserveerd, maar is niet helemaal duidelijk voor wie. Het vloeit allemaal voort uit de bosstrategie van ministerie en provincies samen. Daarin staat centraal dat het

bosareaal in 2030 met 10 procent moet zijn toegenomen naar 407.000 hectare.

In de startblokken

Particulieren doen graag mee aan de massale bosaanplant, blijkt uit een recent onderzoek van de Federatie Particulier Grondbezit (FPG). Een derde van de leden staat in de startblokken, nog een derde ziet voorzichtig mogelijkheden en een derde houdt zich vooralsnog afzijdig. Berend Pastoor, directeur van de FPG, juicht het toe dat de overheid bosaanplant wil stimuleren en daarbij ook kijkt naar land-

goedeigenaren en boeren. ‘Zij willen wel, maar dan met boter bij de vis,’ stelt hij.

Daarmee roert hij meteen het grote probleem aan. Bosaanleg kost veel geld. Wie gaat het allemaal betalen? Bovendien, waar gaan we de benodigde grond vinden? Bij die twee vragen wringt de schoen. ‘Ambitie en realiteit zijn daarbij aardig uit het lood geslagen. In de Tweede Kamer bieden de Kamerleden tegen elkaar op voor meer bos, maar zonder geld en ruimte gaat dat niet lukken. We zien graag meer realiteitszin in het debat.’

Martijn Boosten en Berend Pastoor (r).

Grote twijfels

Daarnaast heeft het nieuwe kabinet straks een dikke coronaregeling te vereffenen. De FPG-directeur heeft grote twijfels of de 100 miljoen bomen wel gehaald kunnen worden. Los van het geld is het volgens hem een hele toer om op bescheiden schaal bosaanplant voor elkaar te krijgen. Denk aan grondverwerving, het opstellen van een plan en een bestemmingswijziging.

KOOLSTOFCERTIFICATEN

Een nieuwkomer in de financiering van bos zijn koolstofcertificaten, uitgegeven door de Stichting Nationale Koolstofmarkt. Zo’n certificaat is geld waard. Dat is wel een kwestie van lange adem. De bomenplanter moet zich niet direct rijk rekenen, want de opbrengst neemt pas toe, naarmate het bos ouder wordt. Een volwassen bos levert op dit moment jaarlijks 180 tot 270 euro per ha op, maar niemand weet hoe die prijzen zich ontwikkelen. Op den duur kunnen de koolstofcertificaten mogelijk ook gebruikt worden voor de industrie of andere bedrijven, die willen uitbreiden of nieuwbouwen, maar daarvoor koolstofcredits nodig hebben. De Europese Commissie doet er onderzoek naar.

Kortom, 37.000 ha extra bos ziet hij in de komende tien jaar niet lukken, hooguit een klein deel. Ook Martijn Boosten van kennisinstituut Probos tempert de hoge verwachtingen. ‘Het zou al heel mooi zijn als de helft wordt gerealiseerd, gezien de financiële middelen die de overheid momenteel heeft gereserveerd,’ schat hij het resultaat in.

Dubbel zoveel bos

Aan ambities geen gebrek. In een studie van het Planbureau voor de Leefomgeving staat dat er tot 2050 tussen de 270.000 en 380.000 ha bij kan komen, plus 50.000 ha aan landschapselementen. Dat zou een verdubbeling zijn van het bosareaal, wat

“Ambitie en realiteit zijn aardig uit het lood geslagen”

in totaal neerkomt op een kwart van ons grondgebied. Wat een verschil met de vijftiger jaren toen Nederland krap 7 procent bos telde.

Wie gaat dat betalen? Reken alleen al de kosten voor het waardeverlies van landbouwgrond dat wordt omgezet in bosgrond. Gemiddeld komt dit per hectare neer op zo’n 45.000 euro. Dan staat er nog geen boom in de grond. Aanplant kost volgens Probos 14.000 euro. Het opstellen van een plan kost enkele duizenden euro’s. Daarbovenop komen de kosten voor beheer en onderhoud. Subsidies en de verkoop van hout maken dat maar ten dele goed.

Nieuw GLB

Gelden vanuit de EU bieden wellicht uitkomst, bijvoorbeeld vanuit de Green Deal. Ook in Brussel leven ambitieuze ideeën voor bosuitbreiding met twee miljard bomen om de klimaatdoelstellingen te kunnen halen. Hoeveel geld daarvoor beschikbaar komt, is nog niet bekend. Eurocommissaris Timmermans moet zijn plannen nog bekend maken.

Daarnaast is er het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), dat in 2023 ingaat. Ook dat voorziet in eco-regelingen, waaronder bosaanleg

AGROFORESTRY

Een noviteit in Nederland is de mogelijkheid van agroforestry. Dat is het combineren van de bosfunctie met veehouderij of bv. een voedselbos. Denk aan een bos waarin schapen of kippen worden gehouden. De bosstrategie ziet dit als zeer perspectiefvol en zet in op 25.000 ha agroforestry. Hiervoor is zeker belangstelling, constateert Martijn Boosten van Probos. Grootste knelpunten zijn de regelgeving rond mestrechten, de hectarevergoeding vanuit het GLB en de waardevermindering van de andbouwgrond.

Geldautomaat in Frankfurt

De bosstrategie rekent ook op sponsorgeld van bedrijven, die willen inhaken op de klimaatdoelstellingen. Martijn Boosten van Probos noemt daarnaast tot slot de geldautomaat van de Europese Bank in Frankfurt. ‘Lenen is nu bijna gratis, dus haal daar 1 of 2 miljard op. Dat is niet alleen goed voor het klimaat en schone lucht, het levert ook meerwaarde in hogere huizenprijzen, beperking van wateroverlast en in recreatie en toerisme. Als het nu niet lukt om op grote schaal aan te planten, lukt het misschien nooit meer.’

TEKST: HANS SIEMES
FOTO’S: GUY ACKERMANS (FOTO MARTIJN BOOSTEN), MARGRIET PFLUG (BOSFOTO’S)

kan vallen. Het ministerie van LNV moet aan die eco-regelingen invulling geven. Als optie noemt de bosstrategie dat boeren een vergoeding krijgen voor grond met landschapselementen. Maar dat is volgens Brussel geen vanzelfsprekendheid.

230 miljoen beschikbaar

Nationaal is vanuit het Klimaatakkoord 30 miljoen euro beschikbaar. Bovendien is voor de stikstofproblematiek 200 miljoen euro beschikbaar, waarvan een deel besteed kan worden aan de aanleg van 3.400 ha bos had als compensatie voor de bomenkap in Natura 2000 gebieden. Tot nog toe hoefde die compensatie niet binnen de Natura 2000

regelgeving, maar dat gaat de overheid met terugwerkende kracht tot 2017 opheffen. Verder rekent de bosstrategie op geld van de provincies. Zij maken enthousiast plannen om honderdduizenden bomen te planten, maar kijken voor de financiering op hun beurt toch vooral naar het Rijk. Daarnaast is er subsidiegeld beschikbaar voor de aanplant van nieuw bos in het Natuurnetwerk Nederland. FPG-directeur Berend Pastoor maakt daar wel een kanttekening bij. ‘Voor dat bos zijn gronden nodig die met subsidie zijn omgezet naar bijvoorbeeld schraal, kruidenrijk grasland. Het is niet vanzelfsprekend dat je daar nu weer bos neerzet.’

PANORAMA

Aflevering 6: #metoo-landschap

In de rubriek Panorama laat Oswin Schneeweisz zich vrijmoedig inspireren door bekende en minder bekende landschapsportretten.

De Inundatie van schilder Henk Chabot is geen landschap om in te wonen of te wandelen. Het is geen landschap waar je de vogels hoort fluiten en de verse geur van jong lentegras ruikt. Nee, daarvoor moet je bij 17e-eeuwse en 18e-eeuwse schilders als Ruysdael en Koekoek zijn. Het landschap van Chabot is een gekwetst landschap. Waar je liever niet bent, maar waar je naar blijft kijken. Omdat het je naar binnen zuigt en niet meer loslaat.

Levend organisme

Naar de vernietigende kracht van de natuur zoek je in de meeste Hollandse landschapschilderijen vergeefs. Je vindt het hooguit terug in stormachtige zeegezichten waarin menig vissersbootje vecht met woeste golven. Het Hollandse schilderlandschap kent vooral beekjes, vredige weiden, houtsingels en fraaie agrarische natuur. Zo’n lommerrijk polderlandschap

had de Inundatie ook kunnen zijn, ware het niet dat de dijken rond Rotterdam, op het moment dat Chabot dit schilderde (1944), waren doorgestoken. Nu stroomt het water met vernietigende kracht de lijst uit.

De monumentale drierode hooiberg is ingestort en geen boerderij staat meer recht overeind. Alles en iedereen is gevlucht. Dit moet het eenzaamste landschap uit de Hollandse schilderkunst zijn. Het schreeuwt om mededogen. Dit landschap is een levend organisme geworden dat snakt naar adem, dat het uitschreeuwt van de pijn. Het is een #metoo-landschap dat tot in het diepst van zijn ziel mishandeld is.

Eeuwige schoonheid

‘Ze kunnen alles nog zozeer vernielen, het spel van het licht in onze lucht zal blijven!’ schijnt Chabot te hebben uitgeroepen tijdens het werk aan dit schilderij. En

opeens snap je dat suggestieve spel van oker en blauw, grijs en wit, van groen, rood en bruin. Ondanks de zwaarmoedigheid van de bijna massieve wolkenpartij en de vervallen boerderijen is de Inundatie geen breekpunt in de geschiedenis van het Hollandse landschap. Het gaat hier juist om de eeuwige schoonheid van de boerderijen, hooibergen, dijken, fascinerende luchten, polders en oneindige vergezichten.

We zijn weer terug bij Ruysdael en Koekoek. De tragedie van Chabots moderne tijd is slechts een eendaagse storm die voorbij raast. Ondanks de chaos is alles pais en vree. Zo bezien is dat plekje aan de Rotte ook het meest schizofrene landschap uit de geschiedenis van de Hollandse schilderkunst.

TEKST: OSWIN SCHNEEWEISZ
FOTO: CHABOT MUSEUM, ROTTERDAM

STICHTING HOUDT NEDERLANDS DIERLIJK ERFGOED LEVEND

‘Keuze voor zeldzaam ras bewijst voortbestaan een dienst’

Met de opkomst van de intensieve landbouw verdwenen veel oud-Nederlandse diersoorten van het toneel. De Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) probeert ze voor de toekomst te behouden. Op bezoek in een levend museum.

Als jongetje droomde Gerrit Tacken van een boerderij vol dieren. Nu is de dierenarts met pensioen en heeft hij zijn jongensdroom verwezenlijkt: Landgoed 't Heijk staat vol oud-Nederlandse rassen. Het woonhuis in Ell bij Weert wordt letterlijk omgeven door Lakenvelder koeien, Lakenvelder kippen, Nederlandse landvarkens, Groninger paarden, Nederlandse landgeiten en Zwartbles schapen. O ja, en dan zijn er ook nog Coco en Zara, de ruwharige Hollandse herders. Een hondenras dat vroeger voor de kar van de melkboer liep, maar nu zo goed als uitgestorven is. Tacken is sinds vorig jaar voorzitter van de SZH. Een stichting die ijvert voor het in stand houden van Nederlandse rassen.

Ecologische waarde

‘Ik vind onze Nederlandse rassen fascine-

rend’, vertelt Tacken. ‘Het is levende geschiedenis. Die dieren laten zien met welk vee we in Nederland eeuwenlang samen leefden. Met al hun diversiteit vormen ze een onderdeel van onze identiteit. Ze zijn bepalend geweest voor ons landschap, omdat zij hier op de velden en de dijken graasden. Dat die oude rassen volledig zijn ingesteld op ons klimaat en landschap, geeft ze ook een ecologische waarde.’

Veel oud-Nederlandse rassen zijn verdwenen omdat de landbouw zich na de oorlog focuste op zoveel mogelijk productie. Koeien moesten vooral zoveel mogelijk vet, eiwit en melk leveren. Maar het risico van doorfokken is dat de genenpoel erg homogeen wordt. Alle dieren worden meer van hetzelfde. Oud-Nederlandse rassen kennen nog een grote variatie aan eigenschappen. Ze leveren misschien iets minder melk, maar compenseren dat door meer vlees, minder ziektes en minder voer.

‘Dubbeldoeldieren’

Tacken: ‘Terwijl hedendaagse rassen vaak op één eigenschap zijn gekweekt, zijn oud-Nederlandse rassen vaak echte ‘dubbeldoeldieren’. De Groninger blaarkop is bijvoorbeeld geschikt voor melk- én vleesproductie. Het ras scoort goed op kwaliteiten zoals vruchtbaarheid. Ze zijn makkelijk met afkalven, duurzaam, sober, robuust en gezond en hebben daarnaast ook nog een rustig en afhankelijk karakter. Blaarkoppen leveren behalve vlees van hoge kwaliteit, en melk met een goed eiwitgehalte wat belangrijk is voor kaasproductie.’

Winterhard

De Groninger blaarkop is bovendien zeer geschikt voor begrazing van natuurgebieden. Ze zijn winterhard vanwege een iets dichter, wolliger haarkleed dan de meeste andere rassen. Dankzij de harde klauwen kunnen ze makkelijk in gebieden met een hoog waterpeil lopen. ‘Of kijk naar het

SZH werkt samen met het CGN, verantwoordelijk voor het veiligstellen van rassen in de genenbank.

Brandrode rund. Dat is een veelzijdig dier en ook geschikt voor jaarronde natuurbegrazing. Ze zijn goed bestand tegen ziekten, voedselovergangen en wisselende weersomstandigheden. Juist in deze tijd van natuurinclusieve landbouw en duurzaam geproduceerd voedsel komen deze rassen tegemoet aan de vraag naar bijzondere en authentieke producten.’ Toch bestaat tegenwoordig nog slechts een kwart procent van de rundveestapel uit oud-Nederlandse runderen.

Voortbestaan

‘Wat is er nu leuker dan een paar Nederlandse landvarkens op je landgoed of in een overhoekje van je erf?’ zegt Tacken, terwijl de varkentjes liggen te genieten van de eerste zonnestralen na een winterse week. ‘Het zijn intelligente en vriendelijke dieren, prima inzetbaar op bijvoorbeeld een zorgboerderij of kinderboerderij. De zeugen zijn vruchtbaar en hebben uitstekende moedereigenschappen. Ze

↖ Landvarkenbiggen ↑↑ Brandrode runderen bij kasteel Schaloen ↑ Landgeiten

hebben veel spenen en geven volop melk. De biggen spelen graag met elkaar, zijn nieuwsgierig en leggen snel contact met soortgenoten en mensen.’

Het ras werd in de twintigste eeuw succesvol gebruikt in de commerciële varkenshouderij en actief ingezet in diverse fokprogramma’s, tot de introductie van productievare rassen. De integratie met het Scandinavische landvarken leidde ertoe dat het aantal raszuivere Nederlandse landvarkens snel aan het verdwijnen is.

Tacken: ‘Dan zeg ik: als je dan toch iets wil doen met varkens, kippen of zelfs konijnen, kies dan voor een zeldzaam Nederlands ras. Daar bewijs je het voortbestaan van de soorten ook een dienst mee.’

Werk aan de winkel

Overigens ziet Tacken wat het buitenvarken betreft nog wel wat werk aan de winkel. ‘Hobbymatige en commerciële varkenshouderij worden qua regelgeving op een hoop geschoven. Het jaagt mensen die een paar varkentjes op hun erf

Gerrit Tacken

willen op kosten. Denk aan dure bloed-onderzoeken. Dat terwijl we juist mensen nodig hebben om de soorten te behouden. Daar zie ik nog wel een taak voor ons weggelegd.’

Tacken: ‘Zorgwekkend is ook de afname van het aantal slagers in Nederland. Een hobbyvarken mag je niet zelf slachten. Dat moet gebeuren door een erkend slager. Maar daar zijn er steeds minder van. In de toekomst is het niet ondenkbaar dat je van Zuid-Limburg naar Assen moet rijden om je varkentje te laten slachten. Ook daar willen we ons voor inzetten.’

Baldewijn

Zijn stichting, de koepelorganisatie van alle individuele fokkers en rasverenigingen, ontstond in 1976. Het eerste wapenfeit was de redding van de Groninger hengst Baldewijn van het slachthuis. De SZH kocht met medewerking van het toenmalige ministerie van landbouw de hengst op. De succesvolle reddingsactie leidde tot het behoud van een op sterven na dood ras. Inmiddels werkt de stichting samen met het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (WUR), dat verantwoordelijk is voor het veiligstellen van rassen in de genenbank. Tacken: ‘De genetische kant van het verhaal ligt bij hen. Wij houden

ons voornamelijk bezig met promotie, belangenbehartiging, ondersteuning aan de fokkers en voorlichting.’

Paraplubestand

De SZH houdt een zogeheten paraplu-bestand bij dat is opgezet op verzoek van Ministerie van LNV. Het brengt dieren in kaart die behoren tot een zeldzaam ras. De zeldzame status wordt in de Identificatie & Registratie (I&R) database aangegeven door middel van een vlag. Bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte kan zo voor deze dieren een uitzondering worden gemaakt. Daarnaast zal het paraplubestand leidend worden bij eventuele dierpremies en voor bijvoorbeeld fosfaatregelgeving. Voor runderen, schapen en geiten is een individuele dierregistratie beschikbaar. Zeldzame varkensrassen worden van een ‘bedrijfsvlag’ voorzien. In de toekomst worden ook paarden, pluimvee en andere diersoorten aan het paraplubestand toegevoegd. Alleen raszuivere stamboekdieren van een zeldzaam ras kunnen

gevlagd worden. Een ras is zeldzaam wanneer er minder dan 6000 vrouwelijke fokdieren geregistreerd zijn. Dieren met een hoger voortplantingsvermogen, zoals hond, varken en konijn, zijn kwetsbaar bij minder dan 2000 vrouwelijke fokdieren.

Multifunctionele rol

Tacken: ‘Er is op dit gebied enorm veel onwetendheid. In een samenleving waar de kloof tussen stad en platteland groter wordt, zijn educatie en informatie heel belangrijk. Daarom ontwikkelen we lesmateriaal, geven gastcolleges en bereiken met onze website en social media inmiddels meer dan 60.000 mensen. Dat doen we omdat we ervan overtuigd zijn dat deze dieren een plek verdienen. Niet alleen omdat ze deel uitmaken van ons cultuurhistorisch erfgoed, maar vooral omdat het prachtige soorten zijn die in ons landschap een multifunctionele rol kunnen vervullen.’

TEKST: OSWIN SCHNEEWEISZ

FOTO’S: OSWIN SCHNEEWEISZ EN SZH

Terwijl hedendaagse rassen vaak op één eigenschap zijn gekweekt, zijn oud-Nederlandse rassen echte ‘dubbeldoeldieren’.

Lakenvelders

BEESTACHTIG SPREEKWOORD

In ieder nummer behandelt Kees de Kroon een populair ‘dierlijk’ spreekwoord. Hij probeert hierbij een verklaring te vinden voor de herkomst.

Kronkelen als een slang

Van de 16 gezegdes waarin de mens met een slang wordt vergeleken, is ‘kronkelen als een slang’ waarschijnlijk de bekendste. Wanneer je een slang oppakt, begint hij onmiddellijk te slingeren om weg te komen. In de figuurlijke betekenis staat dat voor het gebruik van allerlei sluwe middelen om je doel te bereiken. Ongeveer vergelijkbaar met ‘je in allerlei bochten wringen’.

Schuw

Naast de ringslang (zie foto) komen in ons land de gladde slang en de adder voor. De adder is de enige giftige. Hij is ook de meest schuwe. Op een drukbezochte honden-uitlaatplaats op de Utrechtse Heuvelrug hoorde ik in tien jaar tijd slechts drie meldingen van toevallige ontmoetingen met mens of hond. De gladde slang komt met name voor op droge zandgronden met dicht struikgewas.

Van de drie is de ringslang de meest zichtbare vanwege zijn aanwezigheid om en nabij water en in het voorjaar tijdens het zonnen. Hij behoort tot de zwemslangen. De Veldgids Amfibieën en Reptielen omschrijft hem als ‘een dag-actieve waterslang met duidelijk afgescheiden kop en meestal opvallende halvemaanachtige gele of witte vlekken achter de kop. Totale lengte 60-100 cm, soms aanzienlijk groter’. De ringslang komt in heel West- en Centraal-Europa voor. Een juveniel wordt nogal eens verward met een jonge esculaapslang.

Goede timing

In de categorie zwemslangen kent Zuid-Europa de esculaapslang en de Italiaanse esculaapslang. Deze staan symbool voor de medische stand. Een mooi symbool met een paradoxale betekenis. Traag in zijn bewegingen, als hij zich langs een vast object omhoog beweegt – zoals in het logo – en flitsend als hij een prooi

grijpt. Niet haastig van aard, maar ook geenszins aarzelend als er aangepakt moet worden. Waakzaam en geduldig, met een goede timing als het op daden aankomt.

Flow

Ook ons bewustzijn kent een kronkelende beweging. Een Hongaarse psycholoog omschreef dit als een ‘flow’. Een begrip dat hij op het spoor kwam in zijn onderzoek naar momenten waarop mensen een diepe ervaring van geluk kennen in hun handelen. Wij raken in een ‘flow’ bij diepe concentratie, als we een creatieve tekst schrijven bijvoorbeeld. We gaan daarin zo op dat we de kloktijd vergeten. Ons vaste tijdsbegrip gaat als het ware ‘stromen’: de flow. We raken zo sterk verbonden met wat we doen, dat we het ervaren als een waarachtig geluksgevoel.

TEKST: KEES DE KROON

FOTO: JAN VAN DER GREEF

Wandeling Darthuizen/ Broekhuizen

7 KM

Startpunt: Restaurant Darthuizen, Rijksweg 315, Leersum (restaurant en parkeerplaats gesloten i.v.m. corona)
Alternatieve Parkeerplaats: Middelweg (punt 14 wandeling)
Openbaar vervoer: Buslijn 50, halte Donderberg

Een afwisselende wandeling met drassige modderpaden en kurkdrege zandpaden met maar enkele meters hoogteverschil. Dwars door de dichte bosschages van de droge Dartheide (een bosgebied, vernoemd naar de vroegere heide) en de vroegere gemeente Darthuizen komt u via de Darthuiserweg uit op de achtertuin van kasteel Broekhuizen. Dit kasteel is gelegen in het midden van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, het op één na grootste bosgebied van Nederland. U wandelt vervolgens via ingesloten landbouwpercelen en natte broekbossen tot aan de Gooyerdijk. Al slingerend keert u uiteindelijk door de stijlvolle, vroeg 19e-eeuwse kasteeltuin van Broekhuizen terug naar het startpunt.

Beschrijving van de wandeling

- 1 Met de rug naar restaurant Darthuizen linksaf slaan en bij rotonde weg oversteken, daarna linksaf en wandelpad tussen twee tijden beuken volgen (Broekhuizerlaan).
- 2 Na 150 cm rechtsaf over loopplanken.
- 3 Pad met afrastering aan rechterzijde rechtdoor volgen langs douglassparren en beuken.

- 4 Op T-splitsing rechtsaf en direct bij houten richtingwijzer linksaf (richting Doorn).
- 5 Na 80 m linksaf en na het bosven linksaf over houten loopplanken met leuning.
- 6 Na volgende houten loopplanken met leuning rechtsaf en bij Y-splitsing rechtsaf (Bremweg).

- 7 Bremweg volgen tot nr. 14 en daar linksaf.
- 8 Vlak voor T-splitsing rechtsaf en pad volgen tot verharde weg; daar linksaf (Darthuiserweg).
- 9 Op T-splitsing rechtsaf (Langbroekerweg) en na 80 m linksaf.
- 10 Na grasveld driehoek (met rechts een rood paaltje) rechtsaf en bij zicht op weiland aan de rechterzijde rechtsaf:

3 Douglassparren¹

5 Bosven¹

Boommarter³

Gehoörde klaverzuring

Blauwe Bosbes²

14 Boerderij Schevichove¹
De hofstede – Schevichove betekent Vlashoeve – werd al in 1394 genoemd.

over de laaghangende slagboom heenstappen en rechtsaf.

U kunt de wandeling inkorten door hier rechtdoor te lopen richting 13.

- 11 Pad tussen twee rijen beuken volgen, u ziet voor u een huis. 50 m daarvoor gaat u linksaf over de vlonder.
- 12 Dit pad, parallel aan de verharde weg (Gooyerdijk) blijven volgen: u gaat bij

een hek over houten planken. Met een bocht naar links (tegenover de boerderij) volgt u het pad tot een klaphek.

- 13 Na het klaphek na circa 40 m rechtsaf, half verhard wandelpad volgen tot ingang kasteel Broekhuizen (hekwerk aan Middelweg/Broekhuizerlaan).
- 14 Langs rechterzijde van hekwerk (door oude sloot) steekt u de Middelweg over en volgt u het pad

parallel aan de Broekhuizerlaan richting Leersum.

- 15 Na 40m rechtsaf en pad rechtdoor volgen tot u terug bent op de parkeerplaats van restaurant Darthuizen.

BRON: TIEN HEUVELRUGSE
WANDELROUTES VAN KEES DE KROON

HOOFDSTUK 9

Ieder krijgt de Reynaert die hij verdient

VOOR de troon van de Koning klinkt het uit de kelen van de vele toegestroomde dieren: 'Hang hem op, hang hem op.' 'Je hoort zo wat je mogelijk te wachten staat', begint de Majesteit. 'Toch wil ik je een eerlijk proces geven, want onrecht is uit den boze in ons dierenbos. Wat wil je ons zeggen?' Rein complimenteert de Koning allereerst met de nieuwbakken rossige manen op zijn gezicht. Niemand reageert.

Kees de Kroon doet op eigenzinnige wijze verslag van de terugkomst van de wolf in ons land. Hij laat zich inspireren door 'Van den Vos Reynaerde' en giet dit Middeleeuwse epische heldendicht in een modern jasje.

gemalin. Onder vier ogen, zes dus eigenlijk.' Dat kan Nobel, ten overstaan van alle dieren, niet weigeren.

Alleen met het koningspaar

Al de volgende dag wordt Reynaert uit de kerker opgehaald om te verschijnen in de troonzaal. Het majesteitelijk echtpaar zit in de pompeuze hoge stoelen. 'Aan jou het woord', zegt de Koning. 'En wee je gebeente, als je ons voor het lapje houdt. Dan laat ik je net zo lang aan de galg hangen tot de kraaien, raven en eksters alleen je geraamte hebben overgelaten.'

Met een schuldbevuste tronie

Daarna bekent hij openlijk Cuwaert te hebben opgepeuzeld met zijn gezin. Met een schuldbevuste tronie vraagt hij om vergiffenis. 'Wat is gerechtigheid?' vervolgt hij. 'Sinds twee jaar leeft een wolvenpaar in dit Dierenbos. Ze hebben inmiddels negen jongen voortgebracht. Onlangs toonden zij nog hun overmacht door met z'n zessen voor de tv te poseren. Al die monden moeten eten.'

'Ik had met zijn vader Isegrijn afgesproken samen te werken. Hij zou de grote diersoorten beheren en ik de kleine. Eerlijk delen. Nou, mooi niet! Ik krijg de afgekloven botjes die zijn opgeschoten kroost achterlaat. Ik wil ook wel eens een lekker stukje reerug aan mijn gezin voorschotelen. Maar ik houd mijn woord en beperk mij tot de kleine dieren.'

Het gehoor valt stil

'Belijn, het moeflonram en zijn hele familie is al uitgemoord door Isegrijn en de zijnen. Maar als ik een jonge big of haas pak, word ik opgehaald om terechtgesteld worden.' Het gehoor valt stil. Ook de Koning heeft zichtbaar moeite te antwoorden. Hij wil de zitting zo snel mogelijk opheffen om geen gezichtsverlies te lijden.

Dat ziet de vos en hij wacht op het juiste moment zijn valstrik uit te werpen. 'Ik heb nog één vraag aan je', spreekt de Koning. 'Daarna beëindig ik deze openbare zitting. Ik neem je betoog mee naar mijn adviesraad. Heb je nog iets wat op je hart ligt?'

Een sluwe wens

De vos laat even een pauze vallen en zegt: 'Omdat mij mogelijk de strop wacht, is het mijn recht nog één bijzondere wens te doen. Mijn wens is dat u, Sire, de almachtige van dit Dierenbos, over mij oordeelt samen met uw lief tallige

Uit dat vaatje wil Rein niet tappen. Hij buigt eerbiedig en zegt: 'Welwillendheid ligt in mijn aard, Majesteit. Ik verwijs u hiervoor nogmaals naar mijn standvastige afspraak met de wolf. Ook jegens u wil ik die oprechtheid tonen, alvorens u een besluit neemt.'

Een onweerstaanbaar aanbod?

'In mijn brede netwerk ontmoet ik mensen van diverse pluimage. Een van hen is een rijke, Aziatische verzamelaar van Hollandse oude meesters. Mijn neef Grimbeert is gisteren door uw prachtige paleis geleid door een lakei. Daar zag hij aan de wand prachtige Hollandse landschappen van meesters uit de Gouden Eeuw. U hoeft maar een kik te geven en ik ga voor u bemiddelen. Uiteraard tegen een bescheiden commissie. Wie wil er nu niet een appeltje voor de dorst?! Ik weet dat uw tante een oude Hollandse schets via een veilinghuis heeft verkocht. Maar tegenwoordig is daarvoor geen maatschappelijk draagvlak meer. Dat zou leiden tot een schandaal! Mijn zakenvriend is echter graag bereid uit te betalen in bitcoins.'

De laatste troef

'Ten slotte attendeer ik u erop dat u met een veroordeling tot de doodstraf ook mijn vrouw en kinderen verschrikkelijk straft. U bent een wijs koningspaar dat het gezinsleven hoog acht. Moge u tot een weloverwogen oordeel komen. Mocht u besluiten mij in vrijheid te laten gaan, dan zal ik u nooit meer tot last zijn. Voor eeuwig uw oprechte dienaar.' Met droge ogen steekt de schelm zijn rechtersvoerpoot omhoog en zegt: 'Dat beloof ik.'

Snel herneemt Nobel zijn gezag en eindigt met: 'Morgen zal je ons besluit vernemen. Je gaat nu terug naar het cachot.'

TEKST: KEES DE KROON, ILLUSTRATIE: KEES DE VOS

Sinds 1901 kende ons land 33 officiële koudegolven, waarvan slechts eentje in deze eeuw.

BITTERE WINTERKOU EN BEHAAGLIJK LENTEWEEER SAMEN IN ÉÉN MAAND

Is de Elfstedentocht voorgoed een herinnering?

Februari was een maand van uitersten. Binnen een week zag ons land een temperatuurverschil van meer dan dertig graden. Van -15°C 's nachts gingen we naar 17°C overdag. Wat doe je dan als je een bovenmatige belangstelling koestert voor extreme weersomstandigheden en al je hele leven een zwak hebt voor statistieken en weetjes? Juist, dan duik je in de wondere wereld van de weerfeiten.

Heel even fonkelde er hoop in de harten van schaatsminnend Nederland. Na 24 jaar van afwezigheid leek de bittere winterkou van begin februari ijsdiktes te kunnen opleveren die een Elfstedentocht waardig zouden zijn. Maar helaas, nog afgezien van de coronabeperkingen hield de vorst onvoldoende lang aan, zelfs theoretisch, om de tocht der tochten mogelijk te maken.

Geen officiële koudegolf

De eerste helft van februari was koud,

maar tot een officiële landelijke koudegolf kwam het niet. Hiervoor moeten er in De Bilt minstens vijf opeenvolgende ijsdagen zijn (met een maximum onder het vriespunt), waarbij op drie dagen de minimumtemperatuur lager moet liggen dan -10°C . Koudegolven zijn bijzonder en worden door de opwarming van het klimaat steeds zeldzamer. Sinds het begin van de weermetingen in 1901 hebben we er 33 gehad, waarvan slechts eentje in deze eeuw. De laatste landelijke koudegolf dateert uit 2012.

Hellmangetal

Hoe streng een winter is, kun je aflezen aan het Hellmangetal, genoemd naar de Duitse meteoroloog Gustav Hellmann. Van ieder etmaal wordt de gemiddelde temperatuur berekend. Ligt dit gemiddelde onder de nul, dan telt de uitkomst mee voor het totaal. Alle etmaalgemiddelden beneden de nul uit één winterseizoen (van 1-11 t/m 31-3) worden bij elkaar opgeteld. Daar komt een totaalscore uit die het mogelijk maakt winters met elkaar te vergelijken.

Voor ieder jaar sinds 1901 is een Hellmangetal berekend. 1947, 1963 en 1942 bekleeden respectievelijk de eerste, tweede en derde plek. In 1947 lag het Hellmangetal op 348,3. Helemaal onderaan de lijst bungelt het jaar 2014 met een score van 0,0. Een winter dus zonder ook maar één etmaalgemiddelde onder de nul graden. Ons huidige jaar 2021 eindigt waarschijnlijk op de 72e plek met een Hellmangetal van 36,3. Bepaald geen koude winter dus, ondanks de koude eerste helft van februari.

Zonnecyclus

Is een koude winter op voorhand te voorspellen? Een oude schaatswijsheid zegt dat koude winters vaak in groepjes komen. Wie de weerstatistieken bestudeert, meent zelfs een ritme te ontdekken van gemiddeld elf jaar. Wetenschappers wijzen in dit verband naar de zonnecyclus.

De zon heeft net als de aarde een noord- en zuidpool. Maar, anders dan bij de aarde, draaien de beide polen in gemiddeld elf jaar om. Zo'n cyclus is goed te volgen door te letten op de donkere vlekken op de zon. Hoe meer zonnevlekken, hoe actiever de zon. In het geval van een zonneminimum (vrijwel geen vlekken) is

de kans op een koude winter in Europa groter. De hoeveelheid UV-straling neemt af, waardoor de straalstroom afzwakt en de kans op een noordoostelijke stroming in de lucht toeneemt. Die neemt polaire lucht mee naar ons deel van Europa.

Geen wet van Meden en Perzen

In de afgelopen 60 jaar vielen strenge winters vaak samen met een zonneminimum. Ook voor de meeste Elfstedentochten was dit het geval. Alleen in 1956 niet. Geen wet van Meden en Perzen dus. Het laatste zonneminimum vond plaats in 2020. De kans op winterse omstandigheden was daardoor deze winter groter was dan normaal. Toch mag je volgens veel wetenschappers geen

vergaande conclusies verbinden aan de elfjarige cyclus.

De wintertemperatuur in De Bilt ligt inmiddels 2,4 graad hoger dan in 1901. Het klimaat dat we nu hebben, is gelijk aan dat van Parijs vijftig jaar geleden. Door de temperatuurstijging worden ook onze binnenwateren warmer. Dat betekent dat je meer vorst nodig hebt om tot de gewenste ijsdikte te komen. Terwijl de trend juist de andere kant op wijst.

De kans op een Elfstedentocht is volgens het KNMI inmiddels gedaald van rond de 25 procent in 1960 tot 8 procent nu. In de komende tientallen jaren zal de kans op een Elfstedentocht steeds verder dalen,

naar 1 procent in 2050.

Van schaatsen naar bootjes

Van de extreme kou aan het begin van februari schoten we meteen naar het andere uiterste. Februari brak zelfs een warmterecord. Nooit eerder was het in deze maand vijf dagen op rij 15 graden of meer. De schaatsen maakten plaats voor bootjes en hier en daar zelfs voor een optimistische zwembroek. De razendsnelle overgang van de kou naar het lenteachtige weer is opvallend. Voorheen was februari een echte wintermaand, waarin tegenstellingen in temperatuur zeldzaam waren. Maar meteorologen voorspellen dat oude Hollandse gezegden als 'maart roert zijn staart' en 'april doet

In de afgelopen 60 jaar vielen de meeste Elfstedentochten samen met een zonneminimum.

wat hij wil' steeds vaker ook op februari van toepassing worden.

Dagrecords

Niettemin hecht het KNMI weinig waarde aan individuele dagrecords. Het weerinstituut wijdt zelfs een hele pagina op de website aan de vraag waarom niet. Simpel gezegd: Het weer wordt pas sinds 1901 consequent geregistreerd. Dat is dus zo'n 120 jaar. En omdat er 365 dagen in een jaar gaan, kun je logischerwijs verwachten dat er ieder jaar een paar records sneuvelen, ook al is het maar met een 0,1 graad. Toch noemt het KNMI het opvallend dat er recent veel vaker warmterecords worden gebroken dan kouderecords. Wel degelijk een signaal voor klimaatverandering.

Golfstroom

Gaan koude winters dan voorgoed verdwijnen? Misschien niet als je op een iets langere termijn kijkt. Recent werd bekend dat de Golfstroom steeds zwakker wordt. Deze 'transportband' vervoert warm water vanuit de Golf van Mexico via Europa naar de Noordpool en koud water weer terug. De Golfstroom is essentieel voor ons mondiale klimaat.

In de afgelopen 1000 jaar zwakte de Golfstroom nog nooit zo snel af als nu.

Een verdere afzwakking zou volgens wetenschappers kunnen leiden tot drogere zomers en strengere winters in West-Europa. Ook de eerste helft van de 19e eeuw kende een periode met een zwakkere Golfstroom. Dit leidde destijds zelfs tot een kleine IJstijd.

Nieuwe IJstijd

De oceaan fungeert als buffer van warmte. Als patronen in de oceantemperatuur veranderen, verandert ook het weer in Europa. In de recentste studie wordt op

basis van klimaatmodellen geschat dat de Golfstroom rond het jaar 2100 met zo'n 35 procent is afgenomen. Daarmee komen we volgens de onderzoekers 'gevaarlijk dicht' bij het punt waarop de oceaanstroming instabiel wordt. Als de Golfstroom stilvalt, zou er zelfs een nieuwe IJstijd kunnen ontstaan. Met een permanente Elfstedentocht. Maar dat maken u en ik dan in ieder geval niet meer mee.

TEKST: MARLIES KOLTHOF
FOTO'S: HANS MENOP

De herdefinitie van oma's kriebeltrui

Als ik het grindpad opdraai, rennen de merino-schapen spontaan een stukje mee met de auto. Hun vrolijke geblaat komt me tegemoet, zodra ik de autodeur open. Geen twijfel mogelijk: ik ben op het goede adres. Reina Ovinge uit Baambrugge wil met The Knitwit Stable de verdwenen liefde voor de aloude wollen trui nieuw, Nederlands leven inblazen. Met een modern, kwalitatief hoogwaardig product. Maar vooral door bewustwording over de gebreken van de huidige productieketen, de werkomstandigheden in het Verre Oosten en de prijs voor mens en milieu.

Reina Ovinge begon haar carrière als inkoopster bij V&D. Daarna begon ze een eigen bedrijf als leverancier en producent. Ze zag hoe de kledingbranche veranderde. 'In het begin produceerde ik nog wel eens wat in Italië, maar veel vaker was dat China en later Bangladesh. Kleding is een wegwerpartikel geworden. Dertig procent van de gemiddelde kledingkast gaat ongedragen weer weg.'

Vervuiling

'Mensen hebben geen idee meer hoeveel tijd en moeite erin zit. Het maken van één T-shirt kost 7.000 liter water. Dan kun je wel onder de douche gaan staan met je spaarkop, maar je kunt beter gewoon een T-shirt minder kopen. De vervuiling die we zelf in Europa niet meer accepteren, brengen we vrolijk naar Azië. Hetzelfde geldt voor de werkomstandigheden. Het systeem klopt niet meer en dat ging mij steeds meer tegenstaan.'

Eyeopener

Tijdens een sabbatical ging ze zelf een weekje werken in een breifabriek in China. Dat bleek een eyeopener. 'Als je achter zo'n machine staat, denk je: waar zijn we nu eigenlijk mee bezig?' Daar, in China, ontstond het idee voor The Knitwit Stable. Reina haalde breimachines uit China naar Nederland. Inmiddels had ze voor haar verjaardag een paar angorageiten gekregen. 'Ik kan wel heel gemakkelijk roepen dat alles biologisch moet, maar nu ervaar ik zelf hoe moeilijk dat is. Want wat doe je tegen die brandnetels zonder pesticiden?'

Van sheep to shop

Tegenwoordig geeft ze masterclasses aan studenten en mensen uit de mode-industrie. Van sheep to shop. Van goat to garment. Tijdens de lessen laat ze een zelfgemaakte documentaire zien over haar reis naar Zuid-Afrika, waar tachtig procent van de wereldwijde mohair vandaan komt. 'Als inkoper zie je het productieproces hooguit vanaf het breien. Ik wil dat die hele keten transparant wordt.' Daarna mogen de studenten zelf oefenen op de breimachine. 'Daardoor ervaren ze dat het, ook in een fabriek, uren kost om een trui te maken. Dan valt het kwartje pas echt.' Bovendien wil ze haar cursisten bewust maken van de lange productieketen van een wollen trui. Wol uit Australië wordt in China gewassen, soms helemaal in Italië gesponnen en opnieuw in China verwerkt tot trui. Die gaat vervolgens per containerschip naar Nederland om in de winkel te worden verkocht. Voor een onrealistisch lage prijs van een paar tientjes.

Nederlandse wol is al sinds de jaren '80 uit de gratie. 'Nederlandse schapenhouders stoppen hun wol in grote zakken en krijgen er nog geen twintig cent per kilo voor. In grote hoeveelheden gaat het nog wel naar China voor bv. de tapijtindustrie. Maar verder gebeurt er niks meer mee. Dat vinden de schapenhouders ook heel erg. Niemand wil toch zijn wol weggooien of verbranden? Ook dat probleem wil ik zichtbaar maken.'

Zelfreinigend en vochtregulerend

Tegenwoordig maakt The Knitwit Stable 100% wollen truien van Nederlandse wol. Niet alleen van Reina's eigen merinoschapen, angorageiten en Texelaars. Ze haalt ook wol bij Nederlandse schapenhouders. 'Het is vooral een kwestie van goed met de schapenhouders overleggen. Dat ze beter sorteren, de mooiere wol eruit pakken. Met een boerin in Groningen ben ik bezig een merinoram te kruisen met een Texelaar, om de kwaliteit van de wol omhoog te brengen.' Reina raakt niet uitgepraat over het product. 'Het is zelfreinigend, thermo-regulerend, vocht-regulerend. Zo'n trui heb je echt voor langere tijd, je kunt er met gemak 20 jaar mee doen.'

De volgende stap is dat de wol ook in Nederland wordt verwerkt. Het wassen, kaarden, kammen, verven en spinnen gebeurt nu nog in Noord-Italië. Daarna komt het als garen terug. Reina droomt ervan het hele productieproces in Nederland te laten plaatsvinden.

Duurzaam en circulair

Afgelopen jaar produceerde ze ongeveer 4.000 truien, vesten en mutsen waaronder een lijn voor kledingmerk Joe Merino. Geen grote hoeveelheden, maar dat hoeft ook niet. Ze zit er niet in voor het geld. 'Ik wil vooral een kenniscentrum zijn, nieuwe dingen ontwikkelen en impact hebben op Nederlandse wol. Ik kijk nu ook met een beddengoedmerk naar plaids. Ik probeer het oude ambacht te combineren met innovatie. En we willen dat je de trui ook weer kunt inleveren. Of dat we hem repareren als hij kapot is. We willen zo duurzaam en circulair mogelijk werken. Maar', voegt ze er met een glimlach aan toe, 'als je geen nieuwe trui nodig hebt, kun je natuurlijk nog altijd het beste gewoon geen trui kopen.'

Meer info: www.theknitwitstable.nl

MET DANK AAN EVA ROEFS VOOR DE FOTO'S
TEKST: MARLIES KOLTHOF

Samen werken aan een mooier landschap met Van Vliet Duurzaamhout

*Meer
inspiratie?*

Ga naar onze site of scan
de QR-code en word
abonnee van ons online
inspiratie magazine.

NUMMER ÉÉN IN DUURZAAM EUROPEES HOUT®

